

In memoriam prof. dr. István Vermes

Op 7 november 2015 overleed prof. dr. István Vermes onverwacht op de leeftijd van 69 jaar. Hij werd op 11 april 1946 geboren in Szólnok (Hongarije). Na zijn middelbare school studeerde hij medicijnen in Pécs alwaar hij Summa cum laude zijn artsensbul behaalde in 1970. Vier jaar later was hij gespecialiseerd als Arts in de Laboratoriumgeneeskunde. Hij stortte zich in het onderzoek naar stress, een onderwerp dat hem zijn leven lang bleef bezighouden. Hij promoveerde in 1976 in Boedapest. Zijn onderzoek trok zozeer de aandacht dat hij werd uitgenodigd om een half jaar in Utrecht aan het Rudolf Magnus Instituut te komen werken. Zijn vrouw Eszter en jonge zoon András mochten niet mee van het Hongaarse bewind, om ervoor te zorgen dat hij niet wegbleef. Op spitsvondige Istvánaanse wijze heeft hij toen een maas in de bureaucratie ontdekt waardoor hij met zijn gezin in 1979 via een andere provincie de vrijheid wist te bereiken. Om geen argwaan te wekken moest hij al zijn bezittingen achterlaten. Na als onderzoeker werkzaam te zijn geweest aan de Vrije universiteit van Amsterdam verhuisde het echtpaar naar Oldenzaal waar Eszter een aanstelling had gekregen als oogarts in het ziekenhuis 'Heil der Kranken'. Het geval wilde dat er daar juist een vacature was voor een klinisch chemicus, en István kreeg die baan, echter zonder te zijn geregistreerd. Dat leidde tot grote opwindning onder de regionale collega's. Moeizame gesprekken in een commissie van goede diensten met István in die tijd slecht(s) Engelssprekend, fel en cynisch, kettingrokend en met een kort leren jasje aan. Nadat zijn Nederlandse specialistenerkenning, eerst als Arts klinische chemie en later ook als Klinisch Chemicus - hij wilde het onderscheid tussen deze bloedgroepen nooit maken - in orde was gekomen, solliciteerde hij bij het laboratorium van ziekenhuis Ziekenzorg in Enschede waar hij werd aangenomen. Na een fusie werd dat Medisch Spectrum Twente waar hij tot zijn pensioen werkzaam bleef. Samen met Gertjan van der Sluijs Veer, Fred Olthuis en Frank van den Bergh vormde hij, ondanks, of juist dankzij hun verschillende karakters, een sterk team dat tientallen jarenlang het laboratorium succesvol leidde en vele assistenten heeft opgeleid. Mede door zijn strenge aanpak en soms cynische beoordeling hadden nieuwkomers het niet gemakkelijk, maar eenmaal in genade aangenomen, ontwikkelden allen zich tot uitstekende collegae die met genoegen terugkijken op hun opleidingsperiode. Ook deze zomer werd de traditionele reünie weer georganiseerd, waarvoor István uit Hongarije naar Geldrop overvloog.

In zijn hoedanigheid als opleider arts klinische chemie werd door István André Mulder opgeleid als één van de laatsten in het specialisme voor Arts klinische chemie.

Een hoogtepunt voor István vormde, ruim na de val van de muur, de organisatie van de Joint meeting van de Hongaarse Vereniging en de Regio Oost van de NVKC in Szombathely (H) in september 1991. Een bus vol Oostelijke KC's trok naar Hongarije met een zeer degelijk voorbereid programma van lezingen. De ontvangst was uiterst gastvrij met vele borrels en diners. Het moge duidelijk zijn dat de moeizame entree van István in de regio meer dan voorbij was.

István was soms veeleisend en niet altijd gemakkelijk voor zijn omgeving met zijn typerende (Hongaarse?) opvliegenderheid. Maar zij die hem beter kenden wisten zijn vele goede eigenschappen te waarderen: hij was niet alleen een zeer intelligente en snelle denker en een voortreffelijk vakman, maar ook een zeer loyale en trouwe collega en vriend, met gevoel voor humor. Zijn werklust was tomeloos en zijn kennis van de literatuur, vooral met betrekking tot de endocrinologie, legendarisch. Mede geholpen door een geringe behoefte aan slaap en het gedisciplineerd spellen van de Current Contents was hij van belangrijke nieuwe publicaties als eerste op de hoogte. Met zijn goed gevoel voor wat een nieuwe ontwikkeling zou worden bouwde hij deze vaak uit tot nieuw onderzoek voordat anderen met het onderwerp begonnen.

István Vermes was een wetenschappelijke omnivoor. Door zijn brede belangstelling gekoppeld aan een fenomenaal geheugen publiceerde hij over een breed scala aan onderwerpen. Maar, zoals gezegd, de invloed van stress op de hormoonhuishouding bleef hem bezighouden. Dit heeft geleid tot belangwekkende publicaties over de rol van stress bij ic-patiënten en over de samenhang van septische shock, hypovolemie en hypotensie, samen met dr. Bert Beishuizen en prof. Clemens Haanen.

Zijn in totaal 342 publicaties en 329 gepubliceerde abstracts beperkten zich echter niet uitsluitend tot de endocrinologie. Zo bestudeerde hij als een van de eersten in Nederland het fenomeen Apoptosis, en

schreef daar - samen met prof. Clemens Haanen - belangwekkende review artikelen over.

Binnen de NVKC en de IFCC was István zeer actief: hij zat jarenlang in het bestuur van de LWBA/ werkgroep Endocrinologie en was lid van de redactiecommissie van het Tijdschrift NVKC, van de wetenschapscommissie, van vele editorial boards, van de Executive Committee European Ligand-Assay Society alsmede van de IFCC Congress and Conference Division. Verder speelde hij door zijn enorme netwerk een grote rol bij het binnenhalen van het Euromedlab 2007 naar Amsterdam.

In 1999 werd István benoemd tot hoogleraar Laboratoriumgeneeskunde aan de Universiteit van Boedapest, en in 2001 als hoogleraar Klinische fysiologie aan de Universiteit Twente. Later is dat omgezet in een leerstoel Moleculaire aspecten van Cel- en Weefseltechnologie. Hij was een belangrijke schakel tussen de universiteit en het ziekenhuis te Enschede, waarbij hij steeds wees op het grote belang van de verwevenheid en samenwerking tussen de verschillende disciplines. Voorbeelden hiervan zijn: nanotechnologie en tissue engineering

Als geen andere was hij in staat technische innovaties en bevindingen te vertalen in praktische toepassingen in de kliniek en patiëntenzorg. Alsof dit alles niet genoeg was, werd hij tevens parttime hoogleraar Moleculaire diagnostiek aan de universiteit van Pécs in 2004.

Voor zijn rol zijn hem meerdere prijzen toegekend, zoals: de wetenschapsprijs van de NVKC in 1995, het erelidmaatschap van de Hongaarse vereniging van klinische pathologie in 1996, de Outstanding Speaker Award van de AACC in 1997, de Jendrassik Award van

de Hongaarse Vereniging van Klinische Pathologie in 2003, en de Gorter en De Graaff-prijs van de NVKC in 2009.

In 2008 viel István Vermes een hoge eer toe: hij werd gekozen tot lid van de Hongaarse Academie van Wetenschappen, een oud en eerbiedwaardig instituut gelegen aan de Donau en rijk aan vele Nobelprijswinnaars. Ofschoon altijd buitengewoon bescheiden, was zelfs hij daar (terecht) een beetje trots op.

Maar laten we in dit in memoriam niet vergeten dat István naast noeste arbeid ook hield van gezelligheid in combinatie met een goed glas. Een bezoek aan het 'bruin café', de vrijdagmiddagborrel binnen het ziekenhuis, werd door hem krachtig bevorderd. De assistent klinisch chemicus die daar niet van hield, was naar zijn opinie ongeschikt voor het vak.

Sinds enkele jaren vestigde hij zich weer in Hongarije waar hij zich vooral bezighield met het opzetten van een nationaal laboratorium voor nanotechnologie en endocrinologie.

Enkele jaren geleden overleed Eszter, zijn steun en toeverlaat. István had grote moeite zonder haar de draad weer op te pakken maar bleef tot de laatste dag van zijn leven actief binnen de Universiteit van Pécs. Het was een markante persoonlijkheid en een loyale collega en vriend. Hij hield er absoluut niet van te worden toegesproken. "Bewaar dat maar voor mijn grafrede" waren zijn gevleugelde woorden. Dat hebben we gedaan.

Frank van den Bergh
Gertjan van der Sluijs Veer
André Mulder